

21.01.2020

Asia/16

§ 39

Kaupunkiympäristölautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle Helsingin vihreiden valtuustoryhmän ryhmäaloitteesta koskien aloitetta 100 000 uuden puun istuttamisesta Helsinkiin

HEL 2019-009557 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunta päätti panna asian kahdeksi viikoksi pöydälle.

Käsittely

Pöydällepanoehdotus:

Anni Sinnemäki: Pyydän asian pöydälle kahdeksi viikoksi.

Kaupunkiympäristölautakunta päätti yksimielisesti panna asian pöydälle.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Mikko Aho

Lisätiedot

Minna Terho, suunnitteluasiantuntija: 310 39527
minna.terho(a)hel.fi

Liitteet

1 Vihreiden ryhmäaloite Helsinkiin 100 000 uutta puuta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Kaupunkiympäristölautakunta antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Puut tuottavat monia hyötyjä myös kaupungissa: puut luovat osaltaan kaupunkiin viihtyisyyttä ja ovat merkittävä osa kaupunkiluontoa, ne sitovat hiiltä hilliten ilmastonmuutosta ja siitä aiheutuvia haittoja. Puita kannattaa istuttaa aina, kun niille on tilaa kasvaa ja kehittyä. Myös olevia, istutettuja puita ylläpidetään ja metsäluontoa hoidetaan kestävästi ja monimuotoisuutta lisäten. Puita ja metsiä koskevia linjauksia on viime vuosina kehitetty. Metsäverkoston kehittäminen on otettu huomioon

Yleiskaava 2016:ssa ja Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa, johon perustuen metsäisten alueiden suojelu on kaksinkertaistumassa.

Mihin uusia puita voi istuttaa

Helsinki on poikkeuksellisen puustoinen pääkaupunki ja metsäpinta-alaa on paljon. Helsingin kaupunki omistaa yhteensä noin 10 000 hehtaaria metsiä, jotka on osoitettu virkistyskäyttöön. Kaupunkialueella on noin 4 600 hehtaaria kaupunkimetsiä, ja lähikuntien alueella on noin 5 300 hehtaaria ulkoilumetsiä. Helsingin metsät ovat yleisesti kauttaaltaan puustoisia ja uusien puiden istuttaminen onnistuu vain silloin, kun olemassa olevaa puustoa poistuu esimerkiksi metsätuhojen seurauksena.

Metsien lisäksi monilajiset kaupunkipuustutukset ovat Helsingin erityispiirre. Helsingissä kasvaa tällä hetkellä arviolta noin 30 000 katu-puuta ja noin 200 000 puistopuuta. Vuosittain uusia katu- ja puistopuita istutetaan yhteensä noin 1 000 kappaletta. Tonttipuiden määrästä ei ole arviota.

Kaupunkiympäristön toimiala istuttaa tällä hetkellä puita enimmillään noin 11 000 kappaletta vuodessa. Näistä suurin osa, noin 90 %, on metsätaimia.

Tulevina vuosina kokonaan uusia puustutuksia toteutetaan Helsingin metsä- ja puustoisien verkoston täydentämiseksi. Yleiskaavan kaupunkiluonnon teemakartta osoittaa metsäverkostoyhteydet, jotka säilyvät. Tarvittaessa niitä täydennysistutetaan ekologisiksi yhteyksiksi. Kaupunkitila ja maisemasuunnittelu -palvelussa suunnitellaan yhdessä muun maankäytön suunnittelun kanssa myös täydennysistutettavia metsäisiä kohteita.

Verkostoa täydentävillä istutuksilla lisätään kaupunkipuustoa harkitusti sellaisiin paikkoihin, joissa puustolla on edellytykset kasvaa hyvin ja toimia sekä ekologisten yhteyksien turvaamisessa että ilmastonmuutoksen torjunnassa. Esimerkiksi Östersundomin yhteisessä yleiskaavaehdotuksessa on osoitettu merkittävät ekologiset yhteydet kaava-alueella. Nämä pohjois-eteläsuuntaiset yhteydet ovat pääosin metsäisinä kehitettäviä yhteyksiä. Tavoitteena on niiden säilyttäminen tai kehittäminen riittävän puustoisina ja leveinä. Käytännössä tämä tarkoittaa joidenkin nykyisin avoimien paikkojen istuttamista puuntaimilla.

Helsingin niittyverkostoa koskeva selvitys- ja kehittämistyö käynnistyy vuonna 2020. Työssä tarkastellaan nykyisiä avoimia alueita ja niiden muodostamaa verkostoa. Tavoitteena on edelleenkin säilyttää Helsingin keskeisimmät avoimet alueet ja kytkeä verkoston osia toisiinsa. Työn yhteydessä arvioidaan myös metsittämiseen soveltuvat alueet.

Osallistuvan budjetoinnin Oma Stadi -äänestyksen läpi menneissä, koko kaupunkia koskevissa ehdotuksissa on myös puiden istuttamista koskevia ehdotuksia, jotka toteutetaan mahdollisimman pian.

Puiden istuttaminen vaatii suunnittelua

Kaupunkiympäristössä puiden istuttamisen rajoittavin tekijä on tila. Aloitteessa ehdotettu 100 000 uuden puun istuttaminen vaatii jo istutusvaiheessa tilaa useita kymmeniä hehtaareja: metsätaimilla toteutettuna tilan tarve olisi noin 50 hehtaaria ja katu- ja puistopuun taimilla noin 90 hehtaaria.

Kaava-alueilla puiden istuttaminen määritellään maankäytön eri suunnitteluvaiheissa, joissa myös huomioidaan kaavoituksen tulevat tarpeet ja rakentamisen aikataulu lähivuosikymmenten osalta. Taimien kasvaneminen elinvoimaisiksi puiksi edellyttää vuosikymmenten ajan kasvutilaa, kasvurauhaa ja tiiviissä kaupunkiympäristössä myös onnistuneita hoitotoimenpiteitä. Istuttaminen on vain murto-osa puun pitkästä elinkaaresta. Puita tulisikin kaupungissa istuttaa vain sellaisiin paikkoihin, missä niillä on tilaa kasvaa ja kehittyä.

Kaupunki hoitaa kaupunkimetsiä ja ulkoilualueiden metsiä luonnonhoidon linjausten, metsien hoidon työohjeiden ja LUMO-ohjelman mukaisesti luonnonmukaisin ja pienipiirtein menetelmin edistäen luonnon monimuotoisuutta. Koska kaupungin metsissä ei ole enää viime vuosikymmeninä tehty laajoja, metsämaisemaa rikkovia uudistusaukkoja, on puuston uudistuminen ja nuoren metsän jatkokehitys pyritty takaamaan muilla keinoin. Puustoa uudistetaan metsissä jo olevaa, luontaisesti syntynyttä taimiainesta hyödyntäen aina, kun se on mahdollista. Tarvittaessa puuston uudistamista tuetaan täydennysistutuksin. Puiden istuttaminen on metsien uudistamistapana ainoastaan silloin, kun on tapahtunut metsätuho tai puustoa uudistetaan pienaukoin, joiden enimmäiskoko on rajattu 0,3 hehtaariin. Pienaukoilla uudistamista joudutaan käyttämään esimerkiksi, kun vanhaa ja vaaralliseksi heikentyneitä puustoa uudistetaan paikoissa, joissa ei ole muodostunut taimiaineista lainkaan varjostavan puuston alle. Tällöin uudistettavalle alalle valitaan kasvupaikalle ja maaperään sopivat puulajit ja ne istutetaan metsitystheydellä, joka on noin 1600–2000 tainta hehtaaria kohden.

Katupuiden istuttamisen edellytyksenä on se, että kaduilla on varattu tilaa katupuustutuksia varten. Katusuunnitelmissa osoitetaan puiden istutuspaikat. Katupuut istutetaan minimissään kolmen metrin levyisiin istutuskaisioihin, jolloin puille saadaan riittävä kuutiomäärä kasvualustaa. Puu tarvitsee maan laadusta ja puulajin koosta riippuen 9–25 kuutiometriä kasvualustaa. Varsinaisen istutuskaistan tilavarauksen lisäksi on varmistettava, miten puiden sijoitteluun vaikuttavat kadun muut toimin-

not, kuten kunnallistekniikka, huollon ja eri liikkumismuotojen vaatima tila, mahdolliset kansirakenteet, näkemäalueet, maanalaiset tilat, pysäkit ja kadunkalusteet, kadunvarsipysäköinti, valaistusratkaisut, liikennemerkit, ilmajohdot sekä mainostaulut. Edellä luetelluista tekijöistä johtuen olemassa olevilla kaduilla puiden määrän lisääminen on haasteellista ja joskus mahdotonta.

Tonteilla istutettavien puiden määrää voidaan ohjata asemakaavoituksen yhteydessä puita säilyttävillä tai niitä istuttamaan ohjaavilla kaava-merkinnöillä tai viherkerroinmääräyksen avulla. Viherkerroinmääräyksessä määritellään tietty korttelialueen vihertehokkuuden tavoitetaso numeerisena. Tämä ohjaa säilyttämään tai istuttamaan tietyn määrän viherrakennetta, esimerkiksi puita, tontin pihasuunnittelu- ja rakentamisvaiheessa.

Puistossa puiden määrää on helpompi lisätä kuin katuympäristössä ja tonteilla. Puistopuidenkin istuttaminen on suunnitelmallista toimintaa, sillä kasvillisuuden ohella puistoihin varataan tilaa erilaisia toimintoja varten kuten tilaa leikille, liikunnalle, pelaamiselle ja käytäville. Puiden istutuspaikat ja lajit määritellään puistosuunnitelmassa.

Uusia puiden istutuspaikkoja etsittäessä on hyvä muistaa, että kaupungissa on myös luontoarvoiltaan, kaupunkikuvaltaan ja kulttuurihistorialtaan arvokkaita avoimia alueita, joihin puita ei istuteta. Niityt, metsäaukiot, pellot ja avoimet ranta-alueet tarjoavat elinympäristöjä lajeille, jotka eivät viihdy puustoisilla kasvupaikoilla. Näissä ympäristöissä elää myös harvinaisia ja uhanalaisia eliölajeja. Avoimet alueet puistoissa ovat usein monikäyttönurmia, joiden toiminnallinen arvo on suuri asukkaille.

Kaupunkitilassa, kuten puistoissa ja kaduilla, tulisi huomioida, että kaupunkimaisemassa avoimiksi suunnitellut alueet ja näkymät säilyvät myös tulevaisuudessa. Maisemapeltojen ja niittyjen metsittämismahdollisuudet selvitetään aina aluesuunnitelmien laadinnan yhteydessä.

Puiden koko elinkaari otetaan huomioon

Puiden istuttamisella on paljon myönteisiä vaikutuksia. Pelkkä puiden määrän lisääminen ei kuitenkaan takaa, että hyödyt toteutuvat. Suurikokoiset puut ovat pienikokoisia puita tehokkaampia ekosysteemipalvelun tuottajia; latvuspeittävyys on suoraan suhteessa puista saataviin hyötyihin. Latvuspeittävyys onkin kappalemäärän sijaan parempi mittari puista saatavien ekosysteemipalvelujen arvioinnissa.

Helsingin nykyiset viheralueet puineen sekä niiden kasvupaikan maa-perä toimivat tärkeänä hiilinieluna ja hiilivarastona torjumassa ilmastomuutosta. Kestää vuosikymmeniä ennen kuin istutetut puuntaimet

ovat kasvaneet merkittäviksi hiilen sitojiksi. Mitä rakennetumpaan ympäristöön puut istutetaan, sitä pidempi aika tarvitaan tähän, sillä katu- ja puistopuiden istuttamisella ja kasvattamisella on yllättävän suuri hiilijalanjälki.

Samaan aikaan kun pohditaan uusien puiden istuttamista, puita myös kaadetaan rakentamisen alta. Vanhojen puuistutusten korvautuminen uusilla istutuksilla muuttaa alueellisesti olemassa olevan kaupunkipuuston ikärakennetta nuoremmaksi, mikä pienentää latvusmassaa. Toisaalta istutusten uusiminen vaihteittain luo kaupunkipuuston eri-ikäistä rakennetta, mikä osaltaan voi helpottaa kaupunkipuuston säilyttämismahdollisuuksia rakentamisen aiheuttamissa muutoksissa. Nuoret puut voidaan helpommin suojata ja ne toipuvat vanhoja puita paremmin tilapäisistä häiriöistä.

Puiden elinvoimaisuuden turvaaminen on ollut keskeinen tavoite kaupunkiympäristön toimialan puita koskevissa linjauksissa. Luonnonhoidon linjauksiin on kirjattu periaate metsäpuuston elinvoimaisuuden turvaamisesta ja Hiilineutraali Helsinki 2035 -toimenpideohjelmaan on kirjattu tavoite säilyttää kaupungin omistamat metsäiset ja puustoiset alueet kasvullisina, peitteisinä ja puustollisesti monilajisina hoidon avulla ja keinoilla.

Katu- ja puistopuita koskevassa Kaupunkipuulinjauksessa asetetaan tavoitteeksi turvata puiden elinolot siten, että katu- ja puistopuut voivat kasvaa ja kehittyä pitkäikäisiksi ja elinvoimaisiksi, jolloin myös maksimoidaan puiden tuottamat ekosysteemipalvelut. Linjauksen yksi tärkeä tavoite on korostaa kaupunkipuun pitkää elinkaarta ja kaikkia siihen liittyviä vaiheita. Linjauksen toimintatapasuosituksen mukaan katu- ja puistopuuta ei tulisi istuttaa paikkaan, johon sen juuristo tai latvus ei tule mahtumaan.

Nykyiset metsä-, katu- ja puistopuut ovat arvokasta kaupunkiomaisuutta, joiden säilymiseen kiinnitetään suunnittelussa ja rakentamisessa enimmäkseen enemmän huomiota, paitsi viihtyisyyden ja taloudellisuuden, myös hiilitavoitteiden näkökulmasta.

Yhteisöllinen puiden istuttaminen

Käytännön syistä metsätaimet soveltuvat parhaiten asukkaille suunnattujen istutustalkoiden järjestämiseen. Puistoihin ja etenkin kaduille istutettavat taimet ovat huomattavasti kookkaampia, jolloin taimien hankinta ja kuljetus sekä istutuspaikkojen valmistelu on haastavampaa, ja vaatii enemmän ennakoivaa suunnittelutyötä ja järeämpää kalustoa työn toteutukseen. Katualueille istutustalkoot eivät sovellu siksi, että istuttaminen on teknisesti vaativaa ja työ edellyttää ammatillista pätevyyttä.

tä. Katualueella ei myöskään saa työskennellä ilman tieturvakurssin suorittamista.

Kaupunki on järjestänyt pienimuotoisia puiden istutustapahtumia muun muassa koululaisille määrävuosin Suomen metsäyhdistyksen kanssa järjestetyn pääkaupunkiseudun koululaisten metsäpäivän yhteydessä. Saman tyyppisten istutustalkoiden järjestämistä jatketaan. Toki tämä edellyttää aina huolellista ennakovalmistelua ja istutuskohteiden sovitamista valmistuviin ja hyväksytyihin suunnitelmiin.

Yhteenveto

Aloitteessa ehdotettu 100 000 puun istutustavoite ja muut ehdotukset ovat tavoitteina hyviä ja kannatettavia. Osa tavoitteesta voidaan toteuttaa lähivuosina täydentämällä Helsingin metsä- ja puustoista verkostoa, niittyverkostotyön metsitettäväksi ehdotetuissa kohteissa, viher- ja katualueilla, kaupunkibulevardien varsilla ja kehittämällä Östersundomin ekologisia yhteyksiä. Puiden ja eri puulajien määrän lisääminen on myös tavoitteena rakennetun ympäristön viheralueilla sekä katualueille silloin, kun puille riittävästi kasvu- ja juuristotilaa. Puiden istuttamista tehdään linjausten mukaisesti sellaisiin paikkoihin, missä puilla on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä. Suunnittelussa ja rakentamisessa säilytetään alueilla jo kasvavaa elinvoimaista puustoa osana kaupunkimaisemaa aina, kun tämä on mahdollista. Helsingin metsä- ja puustosen verkostoa tulee tarkastella myös laadullisilla kriteereillä, esimerkiksi latvuspeittävyuden arvioinnilla.

Esittelijän perustelut

Ryhmäaloite

Helsingin vihreiden valtuustoryhmä ovat tehneet 11.9.2019 seuraavan ryhmäaloitteen:

"Kaupunkipuilla on paljon myönteisiä vaikutuksia luontoon ja ihmisiin. Puut parantavat katutilan viihtyisyyttä, tasaavat lämpötilaeroja ja toimivat merkittävänä osana kaupunkiluonnon viherverkostoa - ja niitä mahtuu Helsinkiin lisää.

Kaupunkistrategiassa olemme sitoutuneet Helsingin hiilineutraaliuteen vuoteen 2035 mennessä, mikä vaatii kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä 80 prosentilla vuoden 1990 tasosta. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa puilla on merkittävä rooli, sillä ne toimivat hiilinieluinä sitoen hiilidioksidia. Puut tuottavat myös happea: yksi iso, hyväkuntoinen kaupunkipuu voi tuottaa happea kahden ihmisen tarpeisiin.

Ilmastonmuutos haastaa kaupunkeja monella tapaa. Puut voivat olla osa näiden haasteiden ratkaisemista. Puut antavat suojaa liialta aurin-golta, UV-säteilyltä ja lämmönnousulta niin ihmisille, eläimille kuin kas-veille. Ilmaston lämmitessä kaupunkiin tarvitaan lisää varjoisia alueita, jotta voimme turvata esimerkiksi leikkipuistojen, liikuntapaikkojen ja muiden oleskelualueiden viihtyisyyden ja käytettävyyden. Kaupungin ikääntyneelle väestölle puiden tuottama varjo voi olla elintärkeää helle-jaksojen lisääntyessä. Ilman lämpötila puiden läheisyydessä saattaa ol-la puiden haihdutuksen ja varjostamisen ansiosta 1–5 astetta alempi kuin ympäristössä. Puiden viilentävä vaikutus rakennusten läheisyy-dessä hillitsee kesäisin myös rakennusten lämmönnousua viherseinien ja viherkattojen tavoin.

Puut ovat osa viihtyisää katutilaa. Ne toimivat melun vaimentajina ja parantavat ilmanlaatua, niissä voi kiipeillä ja ne varjostavat kuumina kesäpäivinä - voipa niiden alla pitää sadettakin. Ilmastonmuutoksen myötä lisääntyviä sademääriä ja niiden aiheuttamia hulevesiä ja tulvia voidaan myös torjua istuttamalla lisää puita. Puut auttavat hulevesien luonnonmukaisessa käsittelyssä, sillä niiden juuristo imeyttää vettä ja hidastaa vesien läpivirtausta vähentäen näin kaupunkitulvien riskiä. Myös puiden runsas vedenkäyttö auttaa vähentämään hulevesien mää-rää.

Kaupunkistrategiassa olemme sitoutuneet vaalimaan arvokasta luon-toamme ja toimimaan kaupunkiluonnon monimuotoisuuden lisäämisek-si. Puut lisäävät itsessään luonnon monimuotoisuutta, mutta parantavat myös yhdessä kukkivien kasvien kanssa pölyttäjien edellytyksiä elää kaupungissa, jotka puolestaan mahdollistavat ruoan tuotannon. Tonteil-la olevien, erityisesti ilmastoystävällistä lähiruokaatuottavien puiden, pensaiden ja hyötykasvien määrän lisääminen paitsi luo viihtyisyyttä myös lisää luonnon monimuotoisuutta.

Esitämme 100 000 puun istuttamista Helsinkiin lisäämään kaupungin viihtyisyyttä, kaupunkilaistenhyvinvointia ja torjumaan ilmastonmuutos-ta ja siitä aiheutuvia lieveilmiöitä. Vastaavia tavoitteita on asetettu mo-nissa kaupungeissa kansainvälisesti. Helsingin kaupungin omien toi-mien lisäksi yhteistyötä voidaan tehdä yritysten, kiinteistönomistajien ja kaupunkilaisten kanssa."

Lausuntopyyntö

Kaupunginkanslia on pyytänyt kaupunkiympäristölautakuntaa anta-maan lausunnon kaupunginhallitukselle 31.1.2020 mennessä.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Mikko Aho

21.01.2020

Asia/16

Lisätiedot

Minna Terho, suunnitteluasiantuntija: 310 39527
minna.terho(a)hel.fi

Liitteet

1 Vihreiden ryhmäaloite Helsinkiin 100 000 uutta puuta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano